

JUDr. Marica Pirošíková
zástupkyňa SR pred Európskym súdom pre ľudské práva

**Práva vyplývajúce z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu
k poškodeným trestnými činmi**

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) neobsahuje ustanovenie, ktoré by sa týkalo výlučne práv osoby poškodenej trestným činom. Napriek tomu však Európsky súd pre ľudské práva (ďalej v len „Súd“) formuloval vo svojej judikatúre k jednotlivým článkom Dohovoru významné záruky, ktoré ovplyvňujú postavenie poškodeného v konaní pred vnútroštátnymi orgánmi. V prípade, ak sú tieto záruky zo strany vnútroštátnych orgánov porušené, môžu sa poškodení obrátiť so svojou sťažnosťou na Súd.¹

1. Právo na život

1.1 Povinnosť chrániť právo na život (hmotnoprávny aspekt)

Pokiaľ ide o právo na život, Súd pripomenul, že prvá veta článku 2 ods. 1 Dohovoru ukladá štátu nielen zdržať sa úmyselného a nezákonného pozbavenia života, ale tiež uskutočniť primerané kroky za účelom ochrany života osôb podliehajúcich jeho právomoci (pozri rozsudok *L.C.B. proti Spojenému kráľovstvu* z 9. júna 1998, ods. 36). Tento záväzok zahŕňa primárnu povinnosť štátu zabezpečiť právo na život tým, že zavedie účinné trestnoprávne ustanovenia odstrašujúce od páchania trestných činov proti jednotlivcovi a systém orgánov činných v trestnom konaní za účelom prevencie, potlačania a trestania porušení týchto ustanovení. Zároveň môže tento záväzok za určitých okolností prerásť do pozitívnej povinnosti štátnych orgánov uskutočniť preventívne operatívne opatrenia za účelom ochrany osoby, ktorej život je v ohrození z dôvodu trestnej činnosti inej osoby (pozri rozsudok *Osman proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok z 28. októbra 1998, ods. 115). V prípadoch *Kontrová proti Slovenskej republike* (pozri rozsudok z 31. mája 2007) a *Opuz proti Tureckej republike* (rozsudok z 9. júna 2009) berúc do úvahy tento pozitívny záväzok Súd rozhodol, že v prípade, ak štátne orgány vedeli alebo mali vedieť o možnom riziku porušenia práv obetí a nevykonali potrebné opatrenia, došlo zo strany štátu k porušeniu článku 2 Dohovoru.

V prípade *Branko Tomašić a ďalší proti Chorvátsku* (rozsudok z 15. januára 2009) boli sťažovateľmi príbuzní bábätko a jeho matky, ktorých zabil ich manžel/otec a potom zabil sám

---

¹ Pokiaľ ide o Slovenskú republiku, v prípade, že vo vyšetrovaní dochádza k prieskumom možno sa obrátiť ešte počas konania na ústavný súd a namietat' porušenie pozitívnych povinností vyplývajúcich z článku 2, 3 a 8 Dohovoru (pozri napr. I. ÚS 72/04 – ústavný súd skonštatoval porušenie článku 3 Dohovoru, prikázal dotknutým policajným orgánom vo veci konať a sťažovateľovi priznal 100 000 Sk ako primerané finančné zadost'učinenie). Pred tým je možné pokúšať sa o nápravu podaním podnetu a opakovaného podnetu podľa zákona o prokuratúre (pozri *Zubal' proti Slovensku*). V niektorých prípadoch však so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu Súd odmietol podmieňovanie ústavnej sťažnosti predchádzajúcim vyčerpaním týchto prostriedkov nápravy (pozri *Koky proti Slovensku*, či *Puky proti Slovensku*). Ak dôjde k zastaveniu trestného konania možno v prípade pochybností o účinnom vyšetrení požadovať s odkazom na uvedené články Dohovoru od ústavného súdu zrušenie takéhoto rozhodnutia, pričom v ďalšom konaní sú orgány činné v trestnom konaní povinné postupovať v súlade s právnym názorom ústavného súdu (pozri napr. III. ÚS 86/05). Ak nedôjde k náprave v konaní pred ústavným súdom, je možné podať sťažnosť na Súd a vzhľadom na závažnosť žiadať o jej prioritné preskúmanie.

seba. Tento skutok sa stal mesiac po tom, ako bol prepustený z väzenia, kde vykonal trest za vyhrážanie sa smrťou svojej manželke. Pôvodne mu bolo nariadené povinné psychiatrické liečenie, ktoré mal absolvovať počas pobytu vo väzení, ako aj po skončení trestu odňatia slobody ak to bude potrebné, avšak odvolací súd nariadil, aby liečenie bolo po jeho prepustení ukončené. Sťažovatelia namietali, že chorvátsky štát nevykonával primerané opatrenia na ochranu dietťa a jeho matky a nevykonával účinné vyšetrovanie prípadnej zodpovednosti štátu za smrť matky aj dietťa. Súd skonštatoval porušenie článku 2 Dohovoru z toho dôvodu, že chorvátske orgány nevykonali potrebné kroky k tomu, aby zabránili smrti dietťa a jeho matky. Konkrétne uviedol, že zistenia vnútroštátnych súdov a závery psychiatrického vyšetrenia nepochybne preukazovali, že orgány si boli vedomé skutočnosti, že hrozby voči matke a dietťa boli závažné, a že mali byť vykonané všetky opatrenia na ich ochranu. Súd si ďalej všimol niekoľko pochybení pri konaní vnútroštátnych orgánov: aj keď psychiatrický posudok, vypracovaný na účely trestného konania, zdôraznil potrebu pokračovania v psychiatrickom liečení, chorvátska vláda nepreukázala, že toto liečenie bolo v skutočnosti náležite vykonané; z predložených dokumentov vyplývalo, že liečenie manžela vo väzení pozostávalo z niekoľkých sedení so zamestnancami väznice, z ktorých ani jeden nebol psychiatrom; ani relevantné nariadenia, ani rozsudok súdu podrobnejšie neuvádzali, ako má byť liečenie vykonané; a nakoniec, manžel pred jeho prepustením z väzenia nebol vyšetrený za účelom zistenia, aké predstavuje riziko pre dieťa a jeho matku. Súd preto vyvodil záver, že vnútroštátne orgány nevykonali opatrenia potrebné na ochranu ich životov. Zároveň rozhodol, že nie je potrebné skúmať samostatne sťažnosť na porušenie procesných aspektov článku 2 Dohovoru. Pokiaľ ide o spravodlivé zadost'účinenie, Súd sťažovateľom priznal 40 000 EUR z titulu nemajetkovej ujmy a 1 300 EUR z titulu nákladov a výdavkov.

V rozsudku *Kontrová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 31. mája 2007) Súd poznamenal, že v prípade sťažovateľky polícia nezabezpečila splnenie povinností vyplývajúcich z príslušných ustanovení Trestného poriadku a služobných predpisov, ako napr. prijatie a riadne zaznamenanie sťažovateľkinho trestného oznámenia, začatie vyšetrovania trestnej veci a neodkladné začatie trestného konania proti sťažovateľkinmu manželovi, vykonanie riadneho záznamu tiesňového volania, upovedomenie nasledujúcej služby o situácii, a tiež prijatie opatrení v súvislosti s oznámením, že sťažovateľkin manžel má strelnú zbraň a vyhráža sa s ňou. Súd mal za preukázané, že priamym následkom týchto pochybení bolo usmrtenie sťažovateľkiných detí jej manželom. Uvedené však *de facto* skonštatoval už najvyšší súd pri zrušení rozhodnutia krajského súdu z 21. januára 2004 a rozsudku okresného súdu z 20. októbra 2003. Okresný súd obvinených policajtov spod obžaloby oslobodil. Mal za to, že trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa predpokladá zmarenie úlohy úplne alebo aspoň na určitý čas. Nepostačuje iba zdržiavanie splnenia úlohy. Dospel k záveru, že v prejednávanom prípade konanie policajtov neprerástlo do takéhoto zmarenia ich úlohy a ich konanie nemalo priamy vzťah k tragédii. Krajský súd zamietol odvolanie proti tomuto rozsudku. Najvyšší súd vo veci rozhodoval na základe sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom. Mal za to, že oba súdy vyhodnotili dôkazy nelogicky, nevzali do úvahy všetky relevantné skutočnosti a dospeli k nesprávnym záverom. Najvyšší súd bol toho názoru, že je zrejmé, že obvinení policajti zanedbali plnenie svojich úloh. Uviedol, že medzi ich protiprávnym konaním a fatálnym následkom bola priama príčinná súvislosť. Najvyšší súd vrátil vec okresnému súdu na opätovné prejednanie a poukázal na to, že podľa § 270 ods. 4 Trestného poriadku je tento súd viazaný jeho vyššie uvedeným právnym názorom. Následne okresný súd uznal policajtov B., P. Š. a M. Š. za vinných v zmysle obžaloby a odsúdil ich na tresty odňatia slobody v trvaní šiestich, štyroch a štyroch mesiacov. Súd tiež skonštatoval, že sťažovateľka nemala k dispozícii účinný prostriedok nápravy, prostredníctvom ktorého by sa mohla domôcť na vnútroštátnej úrovni náhrady za utrpenú nemajetkovú ujmu, ktorá jej vznikla v súvislosti s usmrtením jej detí, k čomu došlo v dôsledku opomenutia štátu splniť si povinnosti obsiahnuté v pozitívnom záväzku vyplývajúcom z článku 2 Dohovoru. Vláda v konaní pred Súdom tvrdila, že žaloba na ochranu osobnosti je prostriedkom nápravy, ktorý

mala sťažovateľka využiť vo vzťahu k svojim námietkam podľa článkov 2 a 8 Dohovoru za účelom splnenia požiadavky vyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy podľa článku 35 ods. 1 Dohovoru. Na podporu tohto argumentu sa vláda odvolávala na vnútroštátne súdne rozhodnutia a trvala na tom, že tieto rozhodnutia preukazujú, že uvedená žaloba bola pre sťažovateľku dostupná v teórii aj v praxi. Vláda uviedla, že v konaní o žalobe pred Okresným súdom Nitra (sp. zn. 10 C 142/2002) matka požadovala, okrem iného, náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v súvislosti so smrťou jej dcéry. Odvolávala sa na predchádzajúce odsúdenie vodiča automobilu za neúmyselné usmrtenie jej dcéry. V rozsudku z 15. mája 2006 okresný súd uznal, že žalobkyňa utrpela nemajetkovú ujmu a priznal jej odškodnenie 200 000 Sk. V konaní o žalobe pred Okresným súdom Žiar nad Hronom (sp. zn. 7 C 818/96) matka požadovala, okrem iného, finančné odškodnenie za nemajetkovú ujmu spôsobenú jej a jej synovi v súvislosti s jeho násilnou smrťou. Odvolávala sa na prechádzajúce odsúdenie žalovaného za obzvlášť násilnú a rasisticky motivovanú vraždu jej syna. Okresný súd rozhodol, že žalobkyňa a jej syn utrpeli nemajetkovú ujmu a v rozsudku z 9. septembra 2004 priznal žalobkyňi 100 000 Sk z titulu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela a 200 000 Sk z titulu ujmy, ktorá bola spôsobená jej synovi. Dňa 19. januára 2005 Krajský súd v Banskej Bystrici potvrdil prvostupňový rozsudok. Súd však námietku vlády o nevyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov nápravy zamietol. Dospel k záveru, že neexistuje dostatočne ustálená judikatúra v podobných prípadoch, ako je sťažovateľkin, ktorá by preukazovala, že možnosť získať náhradu vo vzťahu k nemajetkovej ujme využitím dotknutého prostriedku nápravy je v praxi dostatočne určitá a ponúka primerané šance na úspech, tak ako to vyžaduje príslušná judikatúra Súdu. Pripomenul, že už v štádiu prijateľnosti zistil, že v teoretickom ponímaní aj v súdnej praxi došlo k určitému vývinu, pokiaľ ide o oblasť uplatnenia žalôb na ochranu osobnosti. K udalostiam, na základe ktorých vznikol posudzovaný prípad došlo v roku 2002. Rozhodnutia, na ktoré sa v neskoršom štádiu odvolala vláda boli z roku 2006. Akýkoľvek význam, ktorý by mohli mať vo vzťahu k prejednávánemu prípadu je tak potlačený tým, že boli prijaté až po relevantnom čase. Pokiaľ ide o spravodlivé zadost'účinenie, Súd sťažovateľke priznal 25 000 EUR z titulu nemajetkovej ujmy a 4 300 EUR z titulu nákladov a výdavkov.

Z uvedeného vyplýva, že k odsúdeniu Slovenskej republiky v prípade *Kontrová* došlo z dôvodu, že Súd sa stotožnil s tvrdením sťažovateľky o neexistencii účinného vnútroštátneho prostriedku nápravy vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na život, prostredníctvom ktorého by získala náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu.

V prípade *Furdík proti Slovenskej republike* (rozhodnutie z 2. decembra 2008) sťažovateľ *inter alia* namietal porušenie článku 2 Dohovoru v tom, že dotknutý štát neprijal potrebné opatrenia na ochranu života jeho dcéry, ktorá zomrela v dôsledku zranení, ktoré utrpela pri horolezeckom výstupe na vrch Široká veža vo Vysokých Tatrách. Uviedol, že právna úprava v Slovenskej republike neposkytovala dostatočné záruky zabezpečujúce účinnú organizáciu záchranej zdravotnej služby v podobných prípadoch. Predovšetkým nebol stanovený osobitný časový limit, v ktorom by bola záchranná služba povinná dostať sa k zranenej osobe. Podľa sťažovateľa to malo byť v priebehu 10 - 15 minút po prijatí tiesňového volania, s výnimkou prípadov *vis major*. Sťažovateľ tvrdil, že by mohol úspešne požiadať o odškodnenie pred vnútroštátnymi orgánmi, iba ak by vo vnútroštátnej právnej úprave bola inkorporovaná podobná záruka. Vláda namietala, že sťažovateľ nevyčerpal vnútroštátne prostriedky nápravy, tak ako požaduje článok 35 ods. 1 Dohovoru. Predovšetkým mohol žiadať o odškodnenie prostredníctvom žaloby podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ako aj prostredníctvom žaloby na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Vo vzťahu k oboj rozhodnutiam občianskoprávných súdov o takých nárokoch a vyššie uvedeným záverom, ku ktorým dospeli orgány činné v trestnom konaní, sťažovateľ napokon mohol žiadať o nápravu pred ústavným

súdom na základe článku 127 ústavy. Vláda tiež tvrdila, že vnútroštátna právna úprava obsahovala komplexné a dostatočné záruky na zabezpečenie účinnej a včasnej pomoci osobám nachádzajúcim sa v naliehavých situáciách. Nebolo reálne, aby bol v príslušnej právnej úprave stanovený osobitný časový limit, v ktorom by sa mala Letecká záchranná služba dostať k osobe, ktorej život bol v ohrození, tak ako navrhoval sťažovateľ.

Súd nepovažoval príslušnú právnu úpravu v Slovenskej republike za nezlučiteľnú s požiadavkami článku 2 Dohovoru. Súd bol toho názoru, že pozitívny záväzok štátu podľa článku 2 Dohovoru nezachádza až tak ďaleko, aby vyžadoval inkorporovať do príslušnej právnej úpravy povinnosť dosiahnuť výsledok, ktorým je splnenie lehoty, v ktorej sa ambulancia leteckej záchrannej zdravotnej služby musí dostať k osobe vyžadujúcej si nevyhnutnú lekársku starostlivosť, tak ako navrhoval sťažovateľ. Viaceré limitujúce činitele sprevádzajúce zásahy leteckej záchrannej zdravotnej služby, ako jej závislosť na meteorologických podmienkach, prístupnosti terénu a technickom vybavení, by mohli spôsobiť, že taký záväzok by bol ťažko splniteľný a uvalil by na štátne orgány zodpovedných štátov neúmerné bremeno.

Pokiaľ ide o žalobu na ochranu osobnosti vláda v konaní pred Súdom okrem rozsudkov uvedených v prípade Kontrová uviedla ďalší prípad vnútroštátnej praxe potvrdzujúci účinnosť tohto prostriedku nápravy. Konkrétne išlo o konanie vedené na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 6 C 67/2004, v ktorom žalobkyňa požadovala odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela v dôsledku skutočnosti, že počas pôrodu jej v dôsledku nesprávneho postupu službukonajúceho lekára zomrela matka. Dňa 17. mája 2006 okresný súd čiastočne vyhovel návrhu. Odvolal sa na znalecké závery konštatujúce, že matka žalobkyne nedostala primeranú zdravotnú starostlivosť, tak ako vyžadoval zákon. Uložil žalovanému zdravotníckemu zariadeniu povinnosť zaplatiť žalobkyni 400 000 Sk ako odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy. Rozsudok nadobudol právoplatnosť 6. novembra 2006.

Súd vo vzťahu k námietke vlády týkajúcej sa nevyčerpania uvedeného vnútroštátneho prostriedku nápravy najskôr poznamenal, že k vnútroštátnym rozhodnutiam významným v prípade sťažovateľa došlo v roku 2006. V tejto súvislosti pripomenul, že 7. novembra 2005 Odborná komisia Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou zistila porušenie príslušnej právnej úpravy týkajúcej sa poskytovania zdravotnej starostlivosti Leteckou záchrannou službou. Ministerstvo zdravotníctva v tomto ohľade zastavilo konanie 28. júna 2006, majúc za to, že Letecká záchranná služba neporušila žiadnu z povinností uložených zákonom. V kontexte trestného konania, ktoré skončilo 13. novembra 2006, prokurátor Krajskej prokuratúry v Prešove vyjadril názor, že pri organizácii záchrannej akcie sa vyskytli nedostatky, tieto však nebolo možné kvalifikovať ako trestný čin. Neodôvodnené meškanie pri príchode záchranného tímu bolo tiež uvedené v správe predloženej Českým horolezeckým zväzom. Súd ďalej poukázal na ďalší príklad vnútroštátnej praxe z roku 2006, preukazujúci účinnosť žaloby na ochranu osobnosti v prípade úmrtia osoby (vyššie uvedený rozsudok Okresného súdu Prešov, ktorý nadobudol právoplatnosť 6. novembra 2006). Súd následne dospel k záveru, že sťažovateľ mohol preukázateľne žiadať o odškodnenie prostredníctvom § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a v prípade neúspechu podať na ústavný súd sťažnosť, odvolávajúc sa na záruky článku 2 Dohovoru alebo jeho ústavného ekvivalentu.

1.2 Povinnosť viesť účinné oficiálne vyšetrovanie násilnej smrti (procesnoprávny aspekt)

Povinnosť chrániť právo na život v zmysle článku 2 Dohovoru ďalej vyžaduje, aby sa uskutočnilo účinné oficiálne vyšetrovanie, ak boli jednotlivci násilne usmrtení. Hlavným cieľom takéhoto vyšetrovania je zabezpečiť účinnú implementáciu vnútroštátneho práva, ktoré chráni právo na život a v prípadoch, ktoré sa týkajú zamestnancov alebo orgánov štátu, zistiť ich zavinenie na úmrtiach, ku ktorým došlo v rámci ich zodpovednosti. Aká forma vyšetrovania naplní tieto ciele sa môže meniť v závislosti od odlišných okolností. Avšak akýkoľvek spôsob je použitý, orgány musia konať z vlastnej iniciatívy bezprostredne po tom, ako sa o prípade

dozvedeli. Nemôžu ponechať na iniciatíve blízkeho príbuzného, aby podal formálnu sťažnosť alebo bral zodpovednosť za priebeh akéhokoľvek vyšetrovania. Aby bolo vyšetrovanie namietaného nezákonného usmrtenia zamestnancami štátu účinné, môže byť všeobecne považované za nevyhnutné pre osoby zodpovedné a vykonávajúce vyšetrovanie, aby boli nezávislé od tých, ktoré boli zúčastnené na udalosti. Uvedené znamená nielen absenciu hierarchického a inštitucionálneho vzťahu ale tiež reálnu nezávislosť. Vyšetrovanie musí byť tiež účinné v tom zmysle, že je spôsobilé viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. Uvedené nie je povinnosťou vo vzťahu k výsledku, ale pokiaľ ide o spôsoby. Orgány musia uskutočniť primerané kroky umožňujúce im zaistiť dôkazy týkajúce sa prípadu, vrátane *inter alia*, výpovedí očitých svedkov, znaleckých dôkazov a ak je to vhodné, pitvy poskytujúcej úplnú a presnú správu o zranení a objektívnu analýzu klinických záverov, vrátane príčiny smrti. Pri akýchkoľvek nedostatkoch vyšetrovania, ktoré znemožnia zistenie príčiny smrti alebo zodpovednej osoby alebo osôb hrozí, že budú v rozpore s týmto štandardom. Požiadavka promptnosti a primeranej rýchlosti je obsiahnutá v tomto kontexte. Zatiaľ čo môžu vzniknúť prekážky alebo ťažkosti, ktoré zabráňujú pokroku vo vyšetrovaní v osobitnej situácii, rýchla odpoveď orgánov vyšetrujúcich použitie smrteľného násillia môže byť všeobecne považovaná za nevyhnutnú pre udržanie dôvery verejnosti v ich oddanosť právnomu štátu a prevenciu akéhokoľvek zdania kolúzie alebo tolerancie nezákonných konaní. Z rovnakých dôvodov musia existovať dostatočné prvky verejnej kontroly vyšetrovania alebo jeho výsledkov, aby bola zabezpečená zodpovednosť v praxi, ako aj v teórii. Stupeň verejnej kontroly sa môže samozrejme meniť od prípadu k prípadu. Akokoľvek, vo všetkých prípadoch blízki príbuzní poškodeného musia byť zapojení do konania v rozsahu nevyhnutnom na zabezpečenie ich legitímnych záujmov.

V prípade *Mišúgárová proti Slovenskej republike* (rozsudok zo 14. decembra 2010) sťažovateľka podľa článku 2 Dohovoru namietala porušenie práva na život v dôsledku toho, že jej manžel zomrel na následky smrteľného zranenia, ktoré utrpel v priebehu policajného predvedenia, a že slovenské orgány neuskutočnili dôkladné a skutočné vyšetrovanie okolností jeho smrti. Podľa článku 3 Dohovoru tiež namietala, že s jej manželom bolo počas policajného predvedenia zle zaobchádzané, a že orgány neuskutočnili dostatočné vyšetrovanie vo vzťahu k tomuto zlému zaobchádzaniu. Sťažovateľka ďalej tvrdila, že vo vzťahu k jej sťažnostiam podľa článkov 2 a 3 nemala účinný prostriedok nápravy v zmysle článku 13 Dohovoru. Nakoniec namietala, že jej práva a práva jej zosnulého manžela podľa článkov 2, 3 a 13 Dohovoru v spojení s článkom 14 boli porušené z dôvodu etnickej príslušnosti.

Skutkové okolnosti prípadu možno zhrnúť nasledovne. Dňa 12. augusta 1999 približne medzi 20.00 hod. a 20.30 hod. polícia zadržala manžela sťažovateľky spolu s ďalšou osobou. Polícia ich podozrievala z krádeže bicyklov, na ktorých jazdili. Počas zadržania policajti proti nim použili hmaty a chvaty a odviezli ich na Okresné oddelenie Policajného zboru Poprad. V čase zadržania bol manžel sťažovateľky (pán Šarišský) v dobrom zdravotnom stave. Potom, ako ho vypočuli štyria policajti, bol odvedený do inej miestnosti za účelom ďalšieho výsluchu policajtom, ktorý bol mimo služby a s ktorým sa už pred tým stretol, por. F. Počas výsluchu bol manžel sťažovateľky postrelený do brucha. Po štyroch dňoch strávených v nemocnici tomuto zraneniu podľahol. Dňa 29. mája 2000 podala prokurátorka proti por. F. obžalobu za trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 224 ods. 1 a 2 Trestného zákona, ku ktorému došlo v dôsledku toho, že nedbanlivosťou porušil dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania. V obžalobe bolo okrem iného uvedené, že pri vyšetrovaní pokuse zo 4. mája 2000 bolo preukázané, že výpoveď por. F., podľa ktorej mal zbraň v puzdre, ktoré zakrývala košeľa, nebola pravdivá, pretože ak by tomu bolo tak, manžel sťažovateľky by nemohol vytiahnuť z neho zbraň. Dňa 18. októbra 2000 sudca Okresného súdu Poprad vydal podľa § 314e Trestného poriadku trestný rozkaz. Ním uznal por. F. vinným z trestného činu ublíženia na zdraví v zmysle § 224 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, ku ktorému došlo v dôsledku toho, že nedbanlivosťou porušil dôležitú povinnosť vyplývajúcu z

jeho zamestnania. V trestnom rozkaze bolo uvedené, že podľa príslušných predpisov si nezabezpečil zbraň, v dôsledku čoho manžel sťažovateľky zbraň vytiahol z puzdra a spôsobil si ňou smrteľné zranenia. Por. F. bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 1 roka, ktorý mu bol podmienene odložený na skúšobnú dobu dva a pol roka. Ani prokurátor, ani por. F. nepodali proti trestnému rozkazu odvolanie a tak nadobudol právoplatnosť. Por. F. následne, dňa 23. januára 2001, spáchal samovraždu.

Rozsudkom zo 14. decembra 2010 Súd vo vzťahu k podstate sťažnosti konštatoval, že došlo k porušeniu článku 2 Dohovoru. V tomto ohľade Súd uviedol, že aj ak manžel sťažovateľky spáchal samovraždu spôsobom, aký opísali vnútroštátne orgány, tieto porušili svoju povinnosť uskutočniť primerané opatrenia na ochranu jeho zdravia a telesnej integrity počas policajného zadržania. Poznámene zároveň, že okolnosti prípadu neodôvodňovali, aby službukonajúci policajt mal pri sebe zbraň počas výsluchu sťažovateľkinho manžela, ktorý bol podozrivý z krádeže bicyklov. Ďalej poukázal na to, že vnútroštátna právna úprava, účinná v danom čase, vyžadovala, aby si policajti zabezpečili služobnú zbraň s cieľom vylúčiť akékoľvek „neželateľné“ následky. Vzhľadom na to, že dotknuté orgány tak nepostupovali, Súd konštatoval, že došlo k porušeniu článku 2 Dohovoru v jeho hmotnej časti.

Pokiaľ ide procesnú časť článku 2 Dohovoru, t. j. o vyšetrovanie okolností smrti manžela sťažovateľky, Súd dospel k záveru, že nebolo dostatočne nezávislé. Nad vyšetrovaním dohliadali pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby ministerstva vnútra. Súd uviedol, že títo pracovníci boli podriadení ministerstvu vnútra. Aj keby sa Súd domnieval, že títo pracovníci boli dostatočne nezávislí na účely článku 2 Dohovoru, je podľa neho poľutovaniahodné, že začali svoje vyšetrovanie až 13. augusta 1999, kedy pracovníčka vypočúvala zraneného p. Šarišského v nemocnici. Vyšetrovacía skupina, ktorá bola vytvorená hneď po postrelení sa skladala z policajtov z Popradu, čo bol okres, ku ktorému prináležal por. F. Boli to títo policajti, ktorí uskutočnili počiatkové forenzné preskúmanie miesta činu. Navyše, po tom, ako prípad prevzali pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby, boli policajti z Popradu naďalej zúčastnení na vyšetrovaní. Konkrétne, zo záznamu o vyšetrovacom pokuse uskutočnenom 4. mája 2000 je zrejmé, že technici vykonávajúci pokus boli z Okresného riaditeľstva Policajného zboru Poprad, čo bol okres por. F. Ďalšie vyšetrovanie bolo tiež vykonávané Krajským úradom vyšetrovania Prešov. Zatiaľ čo Súd uznal, že miestna polícia nemôže zostať pasívna do príchodu nezávislých vyšetrovateľov, za absencie osobitných okolností, okamžité konanie miestnej polície by malo byť obmedzené na zabezpečenie inkriminovaného miesta. V predmetnom prípade vyšetrovacía skupina ohliadla miesto činu, fotograficky ho zdokumentovala, zabezpečila odtlačky prstov, balistické, biologické a hmotné dôkazy. Avšak nemali potrebné technické vybavenie na odobratie povýstrelových splodín z rúk por. F. a namiesto toho mu umožnili vrátiť sa domov aj keď uviedli, že bol pod stálym policajným dozorom. Neboli poskytnuté žiadne detaily o identite tohto policajta alebo rozsahu dozoru. Akokoľvek, vzhľadom na to, že pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby ministerstva vnútra prišli až nasledujúci deň, predpokladá sa, že policajt bol tiež z okresu por. F. v Poprade. Súd si tiež všimol pokračujúcu prítomnosť technika z okresu por. F. v Poprade vo vyšetrovaní, predovšetkým počas vyšetrovacieho pokusu uskutočneného 4. mája 2000. Jeho účasť minimalizuje zdanie nezávislosti vyšetrovania a uvedené nemôže byť napravené následnou účasťou sekcie kontroly a inšpekčnej služby. Súd preto dospel k záveru, že vyšetrovanie nebolo dostatočne nezávislé.

Navyše, Súd dospel k záveru, že vážnym nedostatkom týkajúcim sa smrti p. Šarišského bola skutočnosť, že vyšetrovatelia nevenovali náležitú pozornosť tvrdeniu p. Šarišského, že sa postrelil potom, ako mu por. F. podal zbraň. Tvrdenie, že por. F. dal dobrovoľne zbraň p. Šarišskému je vážnejším argumentom proti por. F. ako ten o spôsobení škody na zdraví z nedbanlivosti avšak nevyzerá, že by sa ním vyšetrovatelia zaoberali uprednostniac namiesto toho spoliehanie sa na tvrdenie por. F., že mu p. Šarišský násilne odňal zbraň. Súd ďalej uviedol, že v prípadoch, ako je predmetný, v ktorom neexistovali nezávislí očití svedkovia incidentu, malo zabezpečenie forenzných stôp rozhodujúcu dôležitosť pri zisťovaní, kto bol zodpovedný za

smrť p. Šarišského. Ak by vyšetrovatelia priniesli na policajnú stanicu potrebné vybavenie, povýstrelové splodiny mohli byť odobraté z rúk por. F. bezprostredne po streľbe. Ak by takéto stopy boli zabezpečené, bolo by možné vylúčiť alebo potvrdiť, či stlačil spúšť. Namiesto toho boli stopy zabezpečené až na ďalší deň. Napriek tomu, že vláda uviedla, že por. F. zostal pod policajným dozorom, až kým neboli vzorky odobraté, Súd mal pochybnosť o nezávislosti policajta vykonávajúceho dozor, ktorý bol pravdepodobne z okresu, ku ktorému prináležal por. F. V dôsledku toho sa podľa Súdu nebolo možné spoliehať na výsledky testu týkajúceho sa povýstrelových splodín. Napriek tomu, že balistický posudok neskôr potvrdil, že p. Šarišský sa „s najväčšou pravdepodobnosťou“ postrelil sám, náležite vykonaný test týkajúci sa povýstrelových splodín by bol rozhodujúci. Vyšetrovatelia teda neuskutočnili všetky primerané kroky na zabezpečenie dôkazov týkajúcich sa incidentu, v dôsledku čoho nebolo vyšetovanie spôsobilé zistiť nad akúkoľvek pochybnosť, kto bol zodpovedný za smrť p. Šarišského. Nakoniec Súd uviedol, že bola venovaná veľmi malá pozornosť tvrdeniu sťažovateľky, že manžel mal poranenia na tvári, ramene a uchu, napriek tomu, že pitva prítomnosť týchto zranení potvrdila. Vláda následne uviedla, že týmto zraneniam nebola venovaná pozornosť, pretože neboli relevantné pre zistenie príčiny smrti. Akokoľvek, boli relevantné pre zistenie, či bolo s p. Šarišským zo strany policajtov zle zaobchádzané, či už počas zadržania alebo predvedenia, čo by bolo následne relevantné pre vyšetrenie možného porušenia článku 2 Dohovoru, ako aj samostatného porušenia podľa článku 3. Súd preto dospel k záveru, že nedostatok vyšetovania vo vzťahu k tvrdeniu sťažovateľky, že s jej manželom bolo zo strany policajtov zle zaobchádzané pred tým, ako došlo k postreleniu, bolo vážnym pochybením vo vyšetovaní a zabránilo orgánom v získaní jasného a presného obrazu udalostí vedúcich k smrti p. Šarišského. Vo svetle vyššie uvedeného, Súd dospel k záveru, že na vnútroštátnej úrovni nebolo uskutočnené účelné vyšetovanie spôsobilé zistiť pravdivosť skutočností týkajúcich sa smrti p. Šarišského. Z uvedeného dôvodu dospel k záveru o porušení procesnej časti článku 2 Dohovoru. Pokiaľ ide o spravodlivé zadost'učinenie, Súd priznal sťažovateľke 45 000 EUR z titulu nemajetkovej ujmy a 8000 EUR za náklady a výdavky, zvyšok jej nárokov zamietol.

V prípade *Puky proti Slovenskej republike* (rozhodnutie zo 14. februára 2012) sa sťažovateľ podľa článku 2, samostatne a aj v spojení s článkom 13 Dohovoru, pred Súdom sťažoval, že slovenské orgány nevykonali rýchle, dôkladné a efektívne vyšetovanie okolností smrti jeho brata, ku ktorej malo údajne dôjsť počas policajnej akcie zameranej na potlačenie Rómov na východnom Slovensku vo februári 2004. Rovnako s odkazom na svoj a bratov rómsky etnický pôvod a skutkové okolnosti prípadu namietal porušenie článku 14 v spojitosti s článkom 2. Tvrdil najmä, že orgány nevykonali všetky potrebné úkony na odhalenie rasistického motívu a nezistili, či pri udalostiach vedúcich k smrti jeho brata zohrali úlohu etnická nenávisť alebo predsudok. Súd dospel k záveru, že vnútroštátne orgány vykonali účinné vyšetovanie okolností smrti sťažovateľovho brata. V tejto súvislosti predovšetkým vyzdvihol, že bolo promptne ohliadnuté a zadokumentované miesto nálezu tela sťažovateľovho brata, následne bola vykonaná pitva a nariadené znalecké dokazovanie. Okrem toho boli vypočutí ôsmi svedkovia, vrátane družky sťažovateľovho brata. Trestné stíhanie bolo zastavené orgánmi činnými v trestnom konaní až po tom, ako dva tímy znalcov nezávisle jeden na druhom stanovili, že príčinou smrti sťažovateľovho brata bolo udusenie v dôsledku utopenia, pričom nebola zistená účasť tretej osoby. Súd ďalej podotkol, že vyšetovanie v predmetnom prípade bolo podrobené dohľadu verejnosti, čoho dôkazom bola účasť advokátov z Ligy pre ľudské práva na vyšetrovacích úkonoch, ako aj dohľadu Výboru pre zabránenie mučenia, ponižujúceho a neľudského zaobchádzania, ktorý sa zaoberal predmetným prípadom na medzinárodnej úrovni. Napokon s poukazom na to, že rozhodnutie o zastavení trestného stíhania bolo vydané po 16 mesiacoch od začatia trestného stíhania, pričom počas tohto obdobia bolo vykonaných množstvo úkonov, Súd dospel k záveru, že vyšetovanie spĺňalo aj požiadavku rýchlosti. Vzhľadom na uvedené Súd odmietol námietku podľa článku 2 Dohovoru, posudzovanú aj v kontexte článku 13 Dohovoru, z dôvodu zjavnej

nepodloženosti. Zároveň odmietol aj námietku sťažovateľa podľa článku 14 Dohovoru, keď uviedol, že predmetnému prípadu bola venovaná osobitná pozornosť zo strany orgánov činných v trestnom konaní, pričom nezistil žiaden náznak diskriminačného zaobchádzania.

2. Zákaz zlého zaobchádzania a právo na súkromie

Podobné pozitívne záväzky ako Súd vyvodil z práva na život, sformuloval aj pokiaľ ide o článok 3 (zákaz zlého zaobchádzania) a 8 (právo na súkromie) Dohovoru.

Aby zlé zaobchádzanie spadalo do pôsobnosti článku 3, musí dosiahnuť určité minimum závažnosti. Stanovenie tohto minima je relatívne, závisí od všetkých okolností prípadu, ako sú povaha, kontext zaobchádzania alebo trestu, jeho trvanie, fyzické a psychické následky, v niektorých prípadoch tiež pohlavie, vek a zdravotný stav obete. (Pozri napr. rozsudky *Raninen proti Fínsku* zo 16. decembra 1997, ods. 55, *Kudla proti Poľsku* z 26. októbra 2000, ods. 91 a *Peers proti Grécku* z 19. apríla 2001, ods. 67)

Tvrdenia o zlom zaobchádzaní musia byť pred Súdom podložené primeranými dôkazmi. Na účely preukázania skutkového stavu Súd používa kritérium dôkazu „nad všetku rozumnú pochybnosť“ („*au-delà de tout doute raisonnable / beyond any reasonable doubt*“). Taký dôkaz môže vyplývať aj zo súboru indícií alebo nevyvrátených, dostatočne závažných, presných a rovnakým smerom ukazujúcich domnienok. (pozri napr. rozsudky *Selmouni proti Francúzsku* z 28. júla 1999, ods. 88 a *Aydın proti Turecku* z 25. septembra 1997, ods. 73)

Koncepcia súkromného života zahŕňa fyzickú a psychickú integritu osoby. Podľa článku 8 štáty majú povinnosť chrániť fyzickú a morálnu integritu jednotlivca pred inými osobami. (pozri napr. rozhodnutie o prijateľnosti sťažnosti *M.T. a S.T. proti Slovenskej republike* z 29. mája 2012)

2.1 Povinnosť štátov chrániť jednotlivcov pred zlým zaobchádzaním a neprimeranými zásahmi do práva na súkromie (hmotnoprávny aspekt)

Z článku 3 Dohovoru Súd vyvodil povinnosť štátov zabezpečiť, aby jednotlivci podliehajúci ich právomoci neboli vystavení zlému zaobchádzaniu alebo trestom vrátane zlého zaobchádzania zo strany ostatných jednotlivcov.

Podobne je obsiahnutý pozitívny záväzok štátu v článku 8. Na jeho základe je možné vyžadovať prijatie opatrení aj vo sfére vzťahov medzi jednotlivcami navzájom. Zatiaľ čo voľba prostriedkov k zabezpečeniu súladu s článkom 8 vo sfére ochrany proti konaniam jednotlivcov patrí v zásade do priestoru štátu pre voľnú úvahu, účinný postup proti závažným trestným činom, pri ktorých ide o základné hodnoty a prvky súkromného života, vyžaduje náležité ustanovenia trestného práva.

V tomto ohľade Súd uviedol, že v určitých situáciách (napr. ublíženie na zdraví, znásilnenie, domáce násilie) si efektívne odstrašenie od útokov na fyzickú integritu osoby vyžaduje účinný trestno-právny mechanizmus na zabezpečenie adekvátnej ochrany (pozri rozsudok *Sandra Janković proti Chorvátsku* z 5. marca 2009, ods. 36). V prípade *M.T. a S.T. proti Slovenskej republike* (rozhodnutie o prijateľnosti sťažnosti z 29. mája 2012) Súd zdôraznil, že tento postoj v zásade nie je obmedzený na prípady fyzického násillia, ale naopak osobitne v prípadoch domáceho násillia sa môže vzťahovať aj na psychické násillie.

Podľa Súdu majú teda štáty povinnosť prijať také legislatívne a iné opatrenia, ktoré efektívne zabránia porušeniu alebo budú mať odstrašujúci efekt na potencionálnych páchatel'ov.

V prípade *B. proti Moldavsku* (rozsudok zo 16. júla 2013) bola sťažovateľka pravidelne bitá svojím manželom. Násilie preukazovalo 7 lekárskejších správ. Súd prijali 6 administratívnych rozhodnutí. Manželovi sťažovateľky bola 4 krát uložená pokuta vo výške od 9 do 18 EUR. Začalo sa voči nemu aj trestné stíhanie pre pokus znásilnenia, avšak sťažovateľka trestné oznámenie vzala späť a konanie bolo zastavené. Súd po preskúmaní prípadu rozhodol, že došlo k porušeniu článku 3 a článku 8 Dohovoru. Konštatoval, že moldavské právo poskytuje právny rámec umožňujúci orgánom prijať opatrenia na ochranu obetí domáceho násillia a že moldavské orgány si uvedomovali násillné správanie manžela sťažovateľky, keďže ho sankcionovali niekoľkokrát. Poznámeneal, že hoci neostali úplne pasívne, opatrenia, ktoré prijali, nezabránili v páchaní ďalšieho násillia. Súd v tomto smere poukázal na veľmi nízke pokuty, ktoré nemali žiadny odstrašujúci účinok. Pokiaľ ide o späťvzatie trestného oznámenia sťažovateľkou, Súd uviedol, že v prípadoch domáceho násillia sú orgány pri rozhodovaní o konaní povinné stanoviť rovnováhu medzi právami obeť podľa článkov 2, 3 a 8 Dohovoru, a že čím je trestný čin závažnejší alebo čím je väčšie riziko v jeho pokračovaní, tým skôr by sa malo pokračovať v jeho stíhaní vo verejnom záujme, aj keď obeť trestné oznámenie vzala späť. V posudzovanom prípade orgány neanalyzovali, či závažnosť útoku na sťažovateľku nevyžadovala pokračovanie vo vyšetrovaní, aj keď sťažovateľka vzala trestné oznámenie späť. Napriek uvádzanému pokusu o znásillnenie doloženému lekárskou správou potvrdzujúcou toto tvrdenie, orgány nezačali z vlastného podnetu žiadne vyšetrovanie a obmedzili sa iba na správne konanie. Ďalej Súd zobral do úvahy, že súdy nevyhoveli návrhu sťažovateľky na vyst'ahovanie manžela zo spoločného bytu. Napriek vydanému zákazu, aby sa manžel sťažovateľky k nej priblížil, súdy tým, že mu umožnili naďalej bývať v spoločnom byte spôsobili, že toto opatrenie sa stalo neúčinným. Pokiaľ ide o článok 8 Dohovoru, Súd konštatoval, že súdy pri rozhodovaní o návrhu na vyst'ahovanie manžela z bytu vôbec neskúmali, či manžel sťažovateľky vykonával svoje právo na užívanie bytu spôsobom, ktorý porušoval práva sťažovateľky podľa článku 8. Súd preto rozhodol, že vnútroštátne orgány nesplnili pozitívny záväzok štátu podľa článku 8, keďže nestanovili rovnováhu medzi dotknutými právami a teda sťažovateľka bola nútená naďalej znášať riziko násillia alebo opustiť domácnosť. Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 15 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 3 000 EUR.

V prípade *Bevacqua a S. proti Bulbarsku* (rozsudok z 12. júna 2008) prvá sťažovateľka, ktorá tvrdila, že bola pravidelne bitá svojím manželom, ho opustila a podala žiadosť o rozvod, pričom zobrala so sebou aj svojho trojročného syna (druhý sťažovateľ). Akokoľvek, jej manžel ju bil naďalej. Strávila štyri dni v centre pre týrané ženy so svojím synom, avšak bolo jej povedané, že môže byť stíhaná za únos dieťaťa a môže to viesť k rozhodnutiu súdu o striedavej starostlivosti. Podanie trestného oznámenia vyprovokovalo ďalšie násillie. Jej žiadosť o vydanie predbežného opatrenia týkajúceho sa zverenia syna do jej starostlivosti nebola posúdená prioritne a syn jej bol zverený až keď boli rozvedení o viac ako rok neskôr. Nasledujúci rok bola zbitá svojím bývalým manželom a jej žiadosti o jeho trestné stíhanie boli odmietnuté z toho dôvodu, že sa jedná o „súkromnú vec“ ktorá vyžadovala súkromné trestné stíhanie. Súd konštatoval porušenie článku 8 Dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), berúc pri tom do úvahy účinok zlyhania súdov pri vydávaní predbežného opatrenia, ktoré sa sťažovateľky a jej syna dotklo veľmi negatívne, a zároveň nevykonanie dostatočných opatrení vnútroštátnymi orgánmi, ktorými by reagovali na správanie bývalého manžela prvej sťažovateľky. Podľa názoru Súdu, toto nekonanie v prípade sťažovateľov predstavovalo porušenie pozitívneho záväzku štátu podľa článku 8 Dohovoru. Súd najmä zdôraznil, že posúdenie záležitosti ako „súkromnej veci“ bolo nezlučiteľné so záväzkom štátnych orgánov ochrániť rodinný život sťažovateľov. Súd priznal sťažovateľom z titulu nemajetkovej ujmy 4 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 3 000 EUR.

V prípade *A. proti Chorvátsku* (rozsudok zo 14. októbra 2010) v súčasnosti už bývalý manžel sťažovateľky (trpiaci post-traumatickou stresovou poruchou, paranojou, stavmi úzkosti a epilepsiou) túto vystavoval opakovanému fyzickému násiliu a vyhrážal sa jej smrťou po mnoho rokov, a taktiež ju zneužíval v prítomnosti ich malej dcéry. Po tom, ako sa začala skrývať, sťažovateľka požiadala súd o to, aby zakázal manželovi priblížiť sa k nej. Súd jej žiadosť zamietol s tým, že nepreukázala bezprostredné a okamžité ohrozenie na živote. Súd konštatoval, že článok 8 Dohovoru bol porušený, pretože chorvátske orgány nevyužili mnohé z opatrení za účelom ochrany sťažovateľky alebo za účelom vysporiadania sa s psychickými problémami jej bývalého manžela, pričom sa zdalo, že tieto problémy boli príčinou jeho násilného správania. Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 9 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 4 470 EUR.

V prípade *Kalucza proti Maďarsku* (rozsudok z 24. apríla 2012) sťažovateľka nedobrovoľne zdieľala byt so svojim násilným partnerom počas trvania niekoľkých konaní o vlastníctve k spornému bytu. Tvrdila najmä, že maďarské orgány ju neochránili pred neustálym fyzickým a psychickým týraním v jej byte. Súd prijal záver, že maďarské orgány si nespĺnili svoj pozitívny záväzok, ktorý mali podľa článku 8 Dohovoru. Konkrétne uviedol, že napriek tomu, že sťažovateľka podala niekoľko trestných oznámení na partnera pre ublíženie na zdraví, niekoľkokrát požadovala vydanie príkazov na obmedzenie ich styku a iniciovala občianskoprávne konanie týkajúce sa jeho vyst'ahovania z bytu, vnútroštátne orgány nevykonali dostatočné opatrenia na jej účinnú ochranu. Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 5 150 EUR.

V prípade *Eremia a ďalší proti Moldavsku* (rozsudok z 28. mája 2013) sa prvá sťažovateľka a jej dve dcéry sťažovali na to, že moldavské orgány ich neochránili pred násilným a zneužívajúcim správaním ich manžela a otca, ktorý bol policajtom. Súd skonštatoval, že bol porušený článok 3 Dohovoru vo vzťahu k prvej sťažovateľke v tom, že napriek tomu, že vnútroštátne orgány vedeli o zneužívaní, nevykonali účinné opatrenia voči jej manželovi a neochránili ju pred ďalším domácim násilím. Dalej konštatoval porušenie článku 8 Dohovoru vo vzťahu k jej dcéram, pričom zobral do úvahy skutočnosť, že napriek negatívne psychologickému účinku ich svedectva každodenného násillia voči ich matke, neboli vykonané žiadne, alebo iba minimálne opatrenia na to, aby sa takéto správanie neopakovalo. Nakoniec, Súd konštatoval aj porušenie článku 14 Dohovoru v spojení s článkom 3 Dohovoru vo vzťahu k prvej sťažovateľke, zistiac, že konanie vnútroštátnych orgánov nebolo iba obyčajným zlyhaním pri prešetrovaní násillia voči nej, ale tým, že bolo opakovane prehliadané odrážalo diskriminačný prístup voči prvej sťažovateľke ako žene. V tomto ohľade Súd uviedol, že závery osobitného spravodajcu OSN týkajúce sa násillia na ženách ako aj dôvodov a následkov tohto násillia, iba podporili dojem, že moldavské orgány plne nedocenili závažnosť a rozsah problému domáceho násillia v Moldavsku a jeho diskriminačný účinok na ženy. Súd priznal sťažovateľkám z titulu nemajetkovej ujmy spoločne 15 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 2 150 EUR.

V prípade *Hajduová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 30. novembra 2010) sťažovateľka pred Súdom namietala, že vnútroštátne orgány porušili jej práva garantované článkom 8 Dohovoru tým, že okresný súd si nespĺnil svoju zákonnú povinnosť a nenariadil vykonanie ochranného liečenia jej bývalého manžela A. ihneď po jeho odsúdení.

Skutkový stav možno stručne zhrnúť nasledovne. Dňa 21. augusta 2001 sťažovateľkin (teraz už bývalý) manžel A., fyzicky aj slovne napadol sťažovateľku na verejnosti. Sťažovateľka utrpela menšie zranenie a obávala sa o svoj život a o svoju bezpečnosť. Spolu s deťmi sa odsťahovala zo spoločnej domácnosti do zariadenia mimovládnej organizácie v Košiciach. Dňa 27. a 28. augusta 2001 sa A. opakovane vyhrážal sťažovateľke *inter alia* tým, že zabije ju aj niekoľko ďalších osôb. Bolo voči nemu začaté trestné stíhanie a bol vzatý do väzby. V priebehu trestného konania znalci zistili, že obžalovaný trpí vážnou poruchou osobnosti. Odporučili jeho

umiestnenie do psychiatrického zariadenia. Dňa 7. januára 2002 Okresný súd Košice I A. uznal vinným. Súd sa rozhodol neodsúdiť ho na trest odňatia slobody a skonštatoval, že by sa mal podrobiť psychiatrickému vyšetreniu. Zároveň bol A. prepustený z väzby a prevezený do nemocnice v Košiciach. Táto nemocnica neposkytovala liečenie, ktoré bolo v prípade A. potrebné, a ani okresný súd nenariadil, aby takéto bolo liečenie vykonané. Preto bol prepustený z nemocnice 14. januára 2002. Po svojom prepustení z nemocnice sa A. opätovne vyhrážal sťažovateľke a jej právnej zástupkyňi. Dňa 14. a 16. januára 2002 sťažovateľka a jej právna zástupkyňa podali na neho trestné oznámenie. Taktiež informovali okresný súd o jeho správaní a o nových trestných oznámeniach, ktoré boli voči nemu podané. Dňa 21. januára 2002 A. opätovne navštívil právnu zástupkyňu a vyhrážal sa jej, ako aj jej zamestnancovi. V ten istý deň ho zatkla polícia a obvinila zo spáchania trestného činu. Dňa 22. februára 2002 okresný súd v súlade so svojím rozhodnutím zo 7. januára 2002 nariadil A. ochranné liečenie. Následne bol prevezený do nemocnice v Plešivci. Sťažovateľka sa obrátila aj na ústavný súd so sťažnosťou podľa článku 127 ústavy. Tento však jej sťažnosť odmietol, nakoľko nepodala žalobu na ochranu osobnosti.

Súd vo svojom rozsudku z 30. novembra 2010 dospel k záveru o porušení článku 8 Dohovoru. Pokiaľ ide o prijateľnosť sťažnosti Súd konštatoval, že vláda s odkazom na demonštratívne uvedenú konzistentnú judikatúru v prípadoch podobných ako je sťažovateľkin nepreukázala, že jej interpretácia rámca žaloby na ochranu osobnosti bola v danom čase dostatočne určitá nie len v teórii, ale taktiež aj v praxi, a že poskytovala aspoň minimálne vyhliadky na úspech. Pri prijímaní tohto záveru Súd taktiež vzal do úvahy osobnú situáciu sťažovateľky, najmä zraniteľnosť obetí domáceho násillia s potrebu aktívnej účasti štátu na ich ochrane. Námietku vlády, ktorá sa týkala vyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy v podobe žaloby na ochranu osobnosti preto neakceptoval. Čo sa týka podstaty sťažnosti Súd s ohľadom na skutkové okolnosti prípadu ako aj uznanie vlády, že sťažnosť nie je zjavne nepodložená, dospel k záveru, že absencia opatrení prijatých vnútroštátnymi orgánmi ako reakcia na správanie A., konkrétne nesplnenie zákonnej povinnosti nariadiť vykonanie ochranného liečenia A. po jeho odsúdení okresným súdom 7. januára 2002, znamenala porušenie pozitívneho záväzku štátu podľa článku 8 Dohovoru zabezpečiť rešpektovanie súkromného života sťažovateľky. Pokiaľ ide o spravodlivé zadostučinenie, Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 4 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 1 000 EUR.

2.2 Požiadavka viesť účinné oficiálne vyšetrovanie zlého zaobchádzania a neprimeraných zásahov do práva na súkromie (procesnoprávny aspekt)

Ak niektorá osoba obhájitelným spôsobom tvrdí, že bola vystavená zaobchádzaniu, ktoré je nezákonné a v rozpore s článkom 3 Dohovoru, potom toto ustanovenie v spojení so všeobecnou povinnosťou, ktorú zmluvným štátom ukladá článok 1 Dohovoru – „priznať každému, kto podlieha ich právomoci, práva a slobody uvedené v (...) tomto Dohovore“ – implikuje požiadavku viesť účinné oficiálne vyšetrovanie. Táto povinnosť musí viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb a nemožno ju obmedziť len na prípady zlého zaobchádzania zo strany zamestnancov štátu.

Podľa judikatúry Súdu môže byť pozitívny záväzok štátu obsiahnutý v článku 8 zaručiť telesnú integritu jednotlivca rozšírený aj na otázky týkajúce sa účinnosti vyšetrovania.

Prípád *M. C.* sa týkal namietaného porušenia pozitívneho záväzku štátu chrániť telesnú integritu a súkromný život jednotlivcov a zaistiť účinné prostriedky nápravy. Sťažovateľka pred Súdom namietala, že bola dvakrát znásilnená (31. júla 1995 a 1. augusta 1995), avšak bulharské právo neposkytuje účinnú ochranu proti znásilneniu a sexuálnemu zneužívaniu, pretože stíhané sú iba prípady, keď sa obeť aktívne bráni, a že bulharské orgány náležite nevyšetrili udalosti z 31.

júla 1995 a 1. augusta 1995. Súd skonštatoval, že § 152 ods. 1 Trestného zákona² sa nezmieňuje o požiadavke fyzického odporu obeť a definuje znásilnenie spôsobom, ktorý sa výrazne nelíši od ustanovení v ostatných členských štátoch. Rozhodujúcim však je zmysel daný výrazom ako „sila“, „hrozba“ alebo ďalším pojmom používaným v právnych definíciách. Ďalej, že v prejednávanom prípade pri absencii judikatúry výslovne sa zaoberajúcej otázkou, či každý sexuálny akt vykonaný bez súhlasu obeť je trestný podľa bulharského práva, je ťažké spoľahlivo dospieť k všeobecným záverom v tomto ohľade. Súd tiež poznamenal, že nepotrebuje získať definitívne odpovede o praxi bulharských orgánov v prípadoch znásilnenia vo všeobecnosti a že na účely prejednávaného prípadu stačí zistiť, že tvrdenie sťažovateľky o reštriktívnej praxi je založené na odôvodnených argumentoch a vláda ho nevyvrátila. Pri skúmaní konkrétnych okolností prípadu Súd skonštatoval, že v priebehu vyšetrovania bolo vypočutých množstvo svedkov a boli vypracované psychologické a psychiatrické posudky. Uznal, že bulharské orgány čelili ťažkej úlohe, pretože boli konfrontované s dvoma protikladnými verziami udalostí a malým množstvom priamych dôkazov. Na druhej strane však Súd dospel k názoru, že orgány nevyužili všetky možnosti na zistenie skutkových okolností a nedostatočne posúdili dôveryhodnosť vzájomne si odporujúcich výpovedí. Je významné, že dôvodom pre takýto postup bol očividne názor vyšetrovateľa a prokurátora, že to, čo sa udialo, bolo „znásilnenie na schôdzke“, kde chýbali priame dôkazy znásilnenia ako je násilie, odpor alebo volanie o pomoc. Okrem toho prokuratúra nevyhlásila možnosť, že sťažovateľka nemusela súhlasiť, ale prijala názor, že pri absencii dôkazov o odpore nie je možné skonštatovať, že páchatelia boli uzročení s tým, že sťažovateľka nesúhlasí. Súd bol toho názoru, že v praxi môže byť niekedy obtiažne preukázať nesúhlas pri absencii „priameho“ dôkazu, ako sú stopy po násilí alebo priami svedkovia. Štátne orgány však musia skúmať všetky skutočnosti a rozhodnúť na základe zhodnotenia všetkých okolností prípadu. Vyšetrovanie a jeho závery sa musia zamerať na otázku nesúhlasu. To sa v prejednávanom prípade nestalo. Súd skonštatoval, že prístup štátnych orgánov bol reštriktívny a prakticky povyšoval „kladenie odporu“ pri znásilnení do pozície definujúceho prvku skutkovej podstaty trestného činu. Kritizoval aj to, že sa málo zaoberali skutočnou zraniteľnosťou mladých ľudí a osobitnými psychologickými faktormi, ktoré sa vyskytujú v prípadoch znásilnenia mladistvých. Pri vyšetrovaní tiež došlo k značným priet'ahom. Súd bez toho, aby sa vyjadroval k otázke viny P. a A., dospel k záveru, že účinnosť vyšetrovania a najmä prístup vyšetrovateľov a prokurátorov k prípadu nespĺňa požiadavky obsiahnuté v pozitívnom záväzku štátu – z hľadiska relevantných moderných štandardov v porovnávacom a medzinárodnom práve – t.j. zaviesť a účinne aplikovať systém trestného práva trestajúci všetky formy znásilnenia a sexuálneho zneužívania. K argumentu vlády, že vnútroštátny systém poskytol možnosť podania občianskoprávnej žaloby o náhradu škody voči páchatel'om, Súd uviedol, že toto tvrdenie je nepodstatné a zdôraznil, že účinná ochrana pred znásilnením a sexuálnym zneužívaním vyžaduje opatrenia trestnoprávnej povahy. Na základe uvedeného dospel k záveru, že došlo k porušeniu pozitívneho záväzku obsiahnutého v článkoch 3 a 8 Dohovoru. Pokiaľ ide o spravodlivé zadost'učinenie, Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 8 000 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 4 110 EUR.

V prípade *Valiulienė proti Litve* (rozsudok z 26. marca 2013) žena, ktorá bola obeť domáceho násillia pred Súdom namietala, že vnútroštátny orgány nevyšetřili jej tvrdenia o zlom zaobchádzaní a nestihali za to jej partnera. Súd konštatoval porušenie článku 3 Dohovoru z toho dôvodu, že prax a spôsob, akým bol aplikovaný mechanizmus trestného práva v sťažovateľkinom prípade, jej neposkytoval účinnú ochranu voči skutkom domáceho násillia. Konkrétne, pri vyšetrovaní boli priet'ahy a prokurátor rozhodol o zastavení vyšetrovania. Pokiaľ

---

² Toto ustanovenie definuje znásilnenie ako pohlavný styk so ženou (1) nespôsobilou sa brániť, ak nedala k tomu súhlas; (2) bola prinútená silou alebo hrozbou; (3) ktorá bola uvedená do stavu bezbrannosti páchatel'om.

ide o spravodlivé zadost'učinenie, Súd priznal s'ťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 5 000 EUR.

V prípade *E.M. proti Rumunsku* (rozsudok z 30. októbra 2012) s'ťažovateľka namietala, že vyšetrovanie jej trestného oznámenia vo veci domáceho násilia spáchaného v prítomnosti jej dcéry (ktorá mala v tom čase jeden a pol roka) nebolo účinné. Rumunské súdy zamietli s'ťažnosť s'ťažovateľky z toho dôvodu, že jej tvrdenia o násilnom správaní manžela voči nej sa nepodarilo preukázať. Súd skonštatoval porušenie článku 3 Dohovoru v jeho procesnej časti, pretože spôsob, akým bolo vyšetrovanie vedené, neposkytoval s'ťažovateľke účinnú ochranu tak, ako to vyžaduje článok 3. Najmä uviedol, že s'ťažovateľka už pri podaní prvého trestného oznámenia požiadala o asistenciu a ochranu pre seba aj pre svoju dcéru voči agresívnemu správaniu jej manžela. Napriek tomu, že zákonný rámec umožňoval uskutočnenie spolupráce medzi rôznymi orgánmi a vykonanie mimosúdnych opatrení vo vzťahu k domácemu násiliu, a aj napriek tomu, že s'ťažovateľka podložila svoje tvrdenia lekáorskými správami, nezdalo sa, že by rumunské orgány boli vykonali nejaké opatrenia za účelom prešetrenia jej tvrdení. Pokiaľ ide o spravodlivé zadost'učinenie, Súd priznal s'ťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 7 500 EUR a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 178 EUR.

3. Účinný prostriedok nápravy

Článok 13 Dohovoru zaručuje na vnútroštátnej úrovni dostupnosť prostriedku nápravy za účelom vymoženía podstaty práv a slobôd uvedených v Dohovore, a to bez ohľadu na to, v akej podobe ich zaručuje vnútroštátny právny poriadok. Článok 13 teda vyžaduje vytvorenie vnútroštátneho prostriedku nápravy, ktorý sa bude zaoberať podstatou „hájit'elnej námietky“ podľa Dohovoru a poskytne primeranú nápravu, aj keď zmluvným štátom priznáva určitú mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o spôsob, ktorým splnia svoje povinnosti vyplývajúce im z tohto ustanovenia Dohovoru. Rozsah povinnosti podľa článku 13 závisí od charakteru s'ťažovateľovej námietky vznesenej podľa Dohovoru. Prostriedok nápravy vyžadovaný článkom 13 však musí byť „účinný“ v praxi, rovnako ako v teórii. Predovšetkým, orgány dotknutého štátu nemôžu jeho výkonu neodôvodnene brániť svojim konaním alebo opomenutím (pozri *Aksoy proti Turecku*, rozsudok z 18. decembra 1996, ods. 95, a *Aydin proti Turecku*, rozsudok z 25. septembra 1997, ods. 103). Súd sám v prípadoch, ktoré si to vyžadujú, priznáva spravodlivé zadost'učinenie, keďže uznáva bolesť, stres, obavy a frustráciu ako aspekty, ktoré sú dôvodom na odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy. Podľa Súdu v prípade porušenia článkov 2 a 3 Dohovoru, ktoré sa zaraďujú medzi najzákladnejšie ustanovenia Dohovoru, by odškodnenie za nemajetkovú ujmu prameniaca z porušenia v zásade malo byť dostupné ako jeden z možných prostriedkov nápravy (pozri *Keenan proti Spojenému kráľovstvu*, ods. 130).

3.1 Situácia v Slovenskej republike

V zmysle § 11 Občianskeho zákonníka má fyzická osoba právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

V zmysle § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka má fyzická osoba právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadost'učinenie. V zmysle odseku 2 tohto ustanovenia má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadost'učinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti.

V zmysle § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vznikutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

Ak v dôsledku trestného činu alebo iného neoprávneného zásahu došlo k usmrteniu osoby, majú osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka možnosť požadovať náhradu za nemajetkovú ujmu z titulu neoprávneného zásahu do života, telesnej integrity ich blízkej osoby. Takýmto neoprávneným zásahom do práva na život dochádza zároveň k neoprávnenému zásahu do súkromného, prípadne rodinného života blízkych osôb, a preto môžu tieto požadovať aj náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu do svojich osobnostných práv. Pokiaľ ide o výšku náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch táto je súdom určovaná voľnou úvahou, avšak s prihliadnutím na zákonné kritériá závažnosti vznikutej ujmy a okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti došlo. Určenie konkrétnej výšky náhrady potom musí zohľadňovať všetky okolnosti prípadu a musí byť v súlade s požiadavkou spravodlivosti.

Ak ide o poškodených trestnými činmi, pripomíname, že podľa § 4 ods. 2 písm. i) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov je s účinnosťou od 1. januára 2006 navrhovateľ v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré mu boli spôsobené trestným činom, oslobodený od súdneho poplatku.

V rozsudku *Kontrová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 31. mája 2007) sa Súd stotožnil s tvrdením sťažovateľky o neexistencii účinného vnútroštátneho prostriedku nápravy vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na život, prostredníctvom ktorého by získala náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu. Uviedol, že sťažovateľka mala mať možnosť domáhať sa náhrady za nemajetkovú ujmu, ktorú utrpela ona a jej deti v súvislosti s ich smrťou a že žaloba na ochranu osobnosti jej nezabezpečovala takýto prostriedok nápravy. Dôvodom bol jeho názor, vyslovený už v štádiu skúmania prijateľnosti sťažnosti na poli článku 35 Dohovoru, že neexistuje dostatočne ustálená judikatúra v podobných prípadoch, ako je sťažovateľkin, ktorá by preukazovala, že možnosť získať náhradu vo vzťahu k nemajetkovej ujme využitím dotknutého prostriedku nápravy je v praxi dostatočne určitá a ponúka primerané šance na úspech, tak ako to vyžaduje príslušná judikatúra Súdu.

Súd však následne s odkazom na ďalší príklad vnútroštátnej praxe z roku 2006, preukazujúci účinnosť žaloby na ochranu osobnosti v prípade úmrtia osoby v prípade *Furdík proti Slovenskej republike* (rozhodnutie z 2. decembra 2008) dospel k jednoznačnému záveru o tom, že sťažovateľ namietajúci porušenie článku 2 Dohovoru (právo na život) je povinný vyčerpať tento vnútroštátny prostriedok nápravy pred tým, ako sa naň obráti.

V prípade *Baláž a ďalší v. Slovensko* (rozhodnutie z 28. novembra 2006) sťažovatelia namietali, že k porušeniu článku 8 Dohovoru došlo v dôsledku zlého zaobchádzania zo strany polície. Sťažovali sa aj na nedostatky v následnom vyšetrovaní a telefonické vyhrážky. Vláda tvrdila, že dvaja zo sťažovateľov (pán Baláž ml. a pani Konečníková) nevyčerпали vnútroštátne prostriedky nápravy, pretože sa nedomáhali náhrady škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. a podľa príslušných ustanovení zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Podľa vlády mali zároveň možnosť domáhať sa ochrany osobnostných práv a požadovať náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Súd zistil, že tvrdenia pána Baláža ml. a pani Konečníkovej o zlom zaobchádzaní zo strany polície boli preskúmané políciou, inšpekčnou službou ministerstva vnútra a všetkými úrovňami prokuratúry, ktoré ich vyhodnotili ako neopodstatnené. Ak pán Baláž ml. a pani Konečníková nesúhlasili s týmto záverom, mali na výber viacero spôsobov, ktorými si mohli uplatniť svoje práva podľa Dohovoru. Tie zahŕňali možnosť napadnúť rozhodnutie o odložení veci, v dôsledku ktorého nebolo vznesené obvinenie proti policajtom zúčastneným na prípade, a možnosť napadnúť odsúdenie pána Baláža ml. On

a pani Konečnicková si ďalej mohli pred všeobecnými súdmi uplatniť nárok na náhradu škody podľa zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore alebo sa mohli domáhať ochrany svojich osobnostných práv podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Dňa 1. júla 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 514/2003 Z. z., v zmysle ktorého môžu poškodení nesprávnym úradným postupom alebo nezákonným rozhodnutím požadovať aj náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu v peniazoch. Práve vďaka tomuto ustanoveniu možno tento prostriedok nápravy považovať v zmysle judikatúry Súdu za účinný. Zodpovednosť za škodu podľa cit. zákona sa vzťahuje na škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona, t. j. od 1. júla 2004. To isté platí, aj pokiaľ bola škoda spôsobená nesprávnym úradným postupom. Poškodení nesprávnym úradným postupom alebo nezákonným rozhodnutím po tomto dátume si odškodnenie za utrpenú nemajetkovú ujmu budú uplatňovať podľa tohto zákona, a nie podľa ustanovení § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Pokiaľ ide o účinný prostriedok nápravy ďalej pripomínáme, že v určitých situáciách si efektívne odstrašenie od útokov na fyzickú integritu osoby podľa Súdu vyžaduje účinný trestno-právny mechanizmus na zabezpečenie adekvátnej ochrany (pozri rozsudok *Sandra Janković proti Chorvátsku* z 5. marca 2009, ods. 36). V prípade *M. T. a S. T. proti Slovenskej republike* (rozhodnutie o prijateľnosti sťažnosti z 29. mája 2012) Súd zdôraznil, že tento postoj v zásade nie je obmedzený na prípady fyzického násillia, ale naopak osobitne v prípadoch domáceho násillia sa môže vzťahovať aj na psychické násillie. Z uvedených dôvodov odmietol argument slovenskej vlády o nevyčerpaní žaloby na ochranu osobnosti ako účinného prostriedku nápravy, ktorou sa podľa nej sťažovateľky mohli domáhať zdržania sa zásahov do ich osobnej integrity.³ Podobne Súd vo veci *Hajduová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 30. novembra 2010, ods. 36-38) preskúmal a odmietol v zmysle článku 35 ods. 1 Dohovoru účinnosť žaloby na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka v situácii, o ktorej sa zistilo, že viedla k pochybeniu orgánov, v rozpore s článkom 8 Dohovoru, ktoré si nesplnili svoju zákonnú povinnosť nariadiť ochranné liečenie bývalému manželovi pani Hajduovej v ústave psychiatrickej liečby v nadväznosti na jeho odsúdenie z týrania a vyhrážania. V prípade *M. C. proti Bulbarsku* (rozsudok zo 4. decembra 2003) Súd zdôraznil, že účinná ochrana pred znásillnením a sexuálnym zneužívaním vyžaduje opatrenia trestnoprávnej povahy a odmietol argument vlády, že vnútroštátny systém poskytoval možnosť podania občianskoprávnej žaloby o náhradu škody voči páchatelom.

Hoci teda podľa Súdu v prípade porušenia článkov 2 a 3 Dohovoru, ktoré sa zaraďujú medzi najzákladnejšie ustanovenia Dohovoru, by odškodnenie za nemajetkovú ujmu prameniaca z porušenia v zásade malo byť dostupné ako jeden z možných prostriedkov nápravy, neznamená to, že štáty sa môžu zbaviť zodpovednosti za závažné porušenia Dohovoru iba s odkazom na možnosť odškodnenia v občianskoprávnom konaní. Musia na ne adekvátne zareagovať prostredníctvom účinného trestno-právneho mechanizmu. Zároveň však platí že tento musí byť doplnený o možnosť domôcť sa náhrady aj za utrpenú nemajetkovú ujmu (viď rozsudok *Kontrová*). Hoci nie je podmienkou, aby sa tak udialo priamo v trestnom konaní, v súvislosti so situáciou v Slovenskej republike upozorňujeme na nasledovné.

³ Vláda poukázala vo svojom stanovisku na to, že Najvyšší súd SR vo svojom rozsudku sp. zn. 1 Co 25/94 z 19. apríla 1994 rozhodol, že skutočnosť, že určité správanie fyzickej osoby bolo ako skutok predmetom trestného konania alebo občianskeho súdneho konania nebránila tomu, aby sa následná reakcia iných osôb na toto správanie stala predmetom konania o ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ. Ďalej poukázala na rozsudok z 20. júna 2007 sp. zn. 11 C 99/2006, v ktorom OS Čadca vyhovel žalobe na ochranu osobnosti podanej rozvedenou ženou vo vzťahu k jej bývalému manželovi. Súd nariadil žalovanému, aby sa zdržal zásahov do osobnej integrity žalobkyne (ohrozovanie na živote a zdraví a verbálne útoky) a aby sa k nej nepribližoval na vzdialenosť 30 metrov.

V zmysle § 287 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Ak tomu nebráni zákonná prekážka, súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradit' škodu, ak je jej výška súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, pokiaľ škoda nebola uhradená. Výrok o povinnosti obžalovaného na náhradu škody musí presne označovať osobu oprávneného a nárok, ktorý mu bol prisúdený. V odôvodnených prípadoch môže súd vysloviť, že záväzok má byť splnený v splátkach, a súčasne určí podmienky ich splatnosti, pritom berie na zreteľ aj vyjadrenie poškodeného. Pôvodne ustanovenie § 287 ods. 1 znelo: „Ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému majetkovú škodu, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Ak tomu nebráni zákonná prekážka, súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradit' škodu, ak je jej výška súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, pokiaľ škoda v tam uvedenej výške nebola dosiaľ uhradená.“ Hoci bol poškodený v zmysle § 46 zákona č. 301/2005 Z. z. definovaný ako osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda, možnosť uplatnenia náhrady inej ako majetkovej škody v trestnom konaní vylučovalo práve znenie spomínaného ustanovenia § 287 ods. 1. K zmene tohto ustanovenia došlo zákonom č. 650/2005 Z. z., čím bola uvedená prekážka odstránená. V tomto ohľade upozorňujeme na komentár k Trestnému poriadku k ustanoveniu § 287 ods. 1, v ktorom je *inter alia* uvedené: „Vzhľadom na definíciu pojmu škoda (§ 46 ods. 1), povinnosť rozhodnúť o nej v odsudzujúcom rozsudku, ak bol riadne uplatnený, sa vzťahuje na škodu majetkovú, morálnu aj inú, aj na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem „škoda“ vo vzťahu ku škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona treba v prípade smrti, znásilnenia alebo sexuálneho násillia vykladať v súlade s výkladom pojmu "nemajetková ujma" v občianskom súdnom konaní.“

Uvedenou legislatívnou zmenou došlo k zosúladieniu právnej úpravy s európskym štandardom, ktorým je, že poškodený si náhradu nemajetkovej ujmy (morálnej škody) môže uplatniť už v trestnom konaní. V tejto súvislosti poznamenávame, že kým dokazovanie výšky majetkovej škody spôsobenej trestným činom môže významne presahovať rámec trestného konania, v prípadoch určenia výšky náhrady za nemajetkovú ujmu, bude vo väčšine prípadov postačujúce dokazovanie vykonané v súvislosti zo zisťovaním okolností a spôsobu spáchania trestného činu. Aj Súd, ktorý často priznáva náhradu nemajetkovej ujmy, sa pri odôvodňovaní svojho výroku v tejto časti vo väčšine prípadov obmedzuje na slovné spojenie „uskutočňiac odhad na spravodlivom základe Súd sťažovateľovi priznáva ...“, pretože skutkové okolnosti prípadu dostatočne vyhodnotil už pri odôvodnení svojho výroku o porušení práv zaručených Dohovorom.

V súvislosti s uplatnením nároku poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy v adhéznom konaní je potrebné uviesť, že trestný súd v procesnom postupe aplikuje ustanovenia Trestného poriadku, ale ohľadom podmienok samotného nároku aplikuje ustanovenia občianskeho hmotného práva, a to ustanovenia upravujúce osobnostné práva fyzických osôb, ktoré sú v Občianskom zákonníku zaradené ako ochrana osobnosti v ustanoveniach § 11 až 16. Hoci finančné odškodnenie poškodeného za morálnu škodu, utrpenie (resp. za násilným trestným činom vyvolanú smrť blízkej osoby) nikdy samo o sebe nemôže dostatočne nahradit' stratu blízkej osoby, môže však do istej miery kompenzovať emocionálne útrapy poškodeného trestným činom vyvolané. Ak sa k finančnému zadosťučineniu pripojí aj spravodlivý trest pre páchatel'a, môže sa skutočne stať, že poškodený bude z pojednávacej miestnosti odchádzať s dobrým pocitom a vierou v spravodlivosť v tom najširšom slova zmysle. S ohľadom na uvedené je namieste vysloviť, že trestné súdy v Slovenskej republike majú v rámci adhézneho konania dostatočné zákonné prostriedky na to, aby mohli v odsudzujúcich rozsudkoch

rozhodovať aj o náhrade nemajetkovej ujmy.⁴ Zrejme je len otázkou času, kedy začnú vo väčšom rozsahu tieto prostriedky využívať. Tým by sa završil proces zadost'učinenia pre poškodeného už v trestnom konaní bez toho, aby sa svojho nároku musel domáhať v ďalšom už civilnom súdnom konaní.⁵

4. Niektoré práva poškodeného vyplývajúce z článku 6 Dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie)

Subjektom práv uvedených v „trestnej časti“ článku 6 Dohovoru môže byť len obvinený. Poškodenému nevyplývajú z článku 6, pokiaľ je jeho aplikovateľnosť založená na „trestnom obvinení“ inej osoby, nijaké práva v trestnom konaní, menovite ani právo začať a viesť trestné stíhanie proti niekomu. Ak ale právny poriadok pripúšťa súkromnú žalobu, v ktorej možno súčasne uplatňovať nárok na náhradu škody spôsobenej trestným činom, alebo ak možno takýto nárok uplatniť v adhéznom konaní, je článok 6 ods. 1 aplikovaný vo vzťahu k poškodenému vo svojej „civilnej časti“.

Kým Súd posudzuje sťažnosti poškodených, ktorí si uplatnili nárok na náhradu škody v adhéznom konaní, a to najmä pokiaľ ide o namietané porušenie práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote, judikatúra ústavného súdu v tomto ohľade nie je vždy súladná s týmto prístupom.

V prípade *Loveček a ďalší proti Slovenskej republike* (rozsudok z 21. decembra 2010) sťažovatelia, klienti nebankovej spoločnosti SUN, a.s., žalovali Slovenskú republiku pre porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru z dôvodu neprimeranej dĺžky trestného konania, v ktorom si ako poškodení uplatnili svoj nárok na náhradu škody. Individuálne nároky na náhradu škody poškodených sťažovateľov boli neskôr vylúčené najvyšším súdom z trestného konania, pričom sťažovatelia boli odkázaní na občianskoprávne konanie. Okrem toho podľa článku 13 Dohovoru namietali, že vo vzťahu k neprimeranej dĺžke trestného konania nemali na vnútroštátnej úrovni k dispozícii účinný prostriedok nápravy. Dĺžkou konania sa zaoberal aj ústavný súd, ktorý však podanú sťažnosť sťažovateľov v auguste 2002 odmietol. V odôvodnení uznesenia ústavný súd uviedol, že rozhodovanie o nároku na náhradu škody poškodených nepatrí medzi základne ciele trestného konania, a že pôvodný účel odhaliť a potrestať páchatel'ov bol podľa ústavného súdu zachovaný. Zároveň poukázal na to, že sťažovatelia si mohli uvedený nárok na náhradu škody uplatniť v občianskoprávnom konaní.

Súd rozsudkom z 21. decembra 2010 vyhlásil sťažnosť na neprimeranú dĺžku konania za prijateľnú a zvyšok sťažnosti za neprijateľný. Súd sa nestotožnil s argumentáciou vlády, že článok 6 ods. 1 Dohovoru nebol aplikovateľný na uvedený prípad, vzhľadom na to, že sťažovatelia boli vylúčení so svojimi individuálnymi nárokmi na náhradu škody z trestného konania. V tomto ohľade Súd poznamenal, že až do rozhodnutia najvyššieho súdu o vylúčení poškodených z trestného konania sťažovatelia mali právo, aby ich individuálne nároky na náhradu škody boli prerokované v primeranej lehote. Následne konštatoval, že dĺžkou konania, ktorá nespĺňala požiadavku „primeranej lehoty“ došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru. Po preskúmaní všetkých predložených materiálov Súd čiastočne pripustil, že dĺžka trestného konania bola zapríčinená aj zložitou vecí, na druhej strane však poukázal na to, že trvalo 2 roky a 3 mesiace,

⁴ Pozri napr. rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1To/10/2011 z 22. februára 2011, ktorým tento uložil obžalovanému s poukazom na § 287 ods. 1 Trestného poriadku nahradiť poškodenú a poškodenému nemajetkovú ujmu vo výške 10 000 EUR pre každého, či rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 8To/13/2013 z 25. marca 2015, ktorým tento uložil obžalovanému s poukazom na § 287 ods. 1 Trestného poriadku nahradiť dvom poškodeným okrem majetkovej aj nemajetkovú škodu ujmu vo výške 20 000 EUR pre každú z nich.

⁵ Bližšie pozri Bargel M.: Zadost'učinenie a jeho význam pre poškodeného v trestnom konaní, s. 8 a nasl. (http://www.ja-sr.sk/files/Bargel%20Martin_Zadost'ucinenie%20a%20jeho%20vznam%20pre%20poškodeného%20v%20trestnom%20konaní.pdf)

kým bol zriadený osobitný vyšetrovací tím na objasnenie predmetnej trestnej veci. Okrem toho Súd poukázal aj na to, že Okresná prokuratúra Bratislava V pripustila, že v prípravnom konaní došlo k prier'ahom. Súd priznal s'ťažovateľom spolu 56 150 EUR z titulu nemajetkovej ujmy a 63,50 EUR za administratívne výdavky.

V prípade *Javor a Javorová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 15. septembra 2015) s'ťažovatelia namietali dĺžku trestného konania podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru, v ktorom mali postavenie poškodených. Trestné konanie bolo uznesením vyšetrovateľa zastavené z dôvodu, že trestný čin nebol spáchaný a teda sa skončilo bez vznesenia obvinenia voči konkrétnej osobe. S'ťažovatelia sa obrátili na ústavný súd prostredníctvom ústavnej s'ťažnosti podľa článku 127 ústavy, v ktorej namietali dĺžku trestného konania v časti týkajúcej sa ich nároku na náhradu škody. Ústavný súd ich s'ťažnosť odmietol v súlade so svojou ustálenou judikatúrou z toho dôvodu, že s'ťažovatelia ako poškodení v trestnom konaní vedenom vo veci bez vznesenia obvinenia sa nemôžu domáhať vyslovenia porušenia svojho základného práva na konanie bez zbytočných prier'ahov podľa článku 48 ods. 2 ústavy, čo platí aj vo vzťahu k článku 6 ods. 1 Dohovoru. S'ťažovatelia sa následne obrátili na Súd, ktorý rozhodol, že ich právo podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru bolo porušené.

Vláda odkazujúc na rozhodnutie ústavného súdu uplatnila vo vzťahu k prijateľnosti s'ťažnosti námietku, že až vznesenie obvinenia voči konkrétnej osobe je tým momentom, ktorý dáva možnosť poškodenému v trestnom konaní uplatňovať si ochranu proti konkrétnemu možnému pôvodcovi svojho poškodenia, a teda z nej robí „vec“, na ktorej prerokovanie bez zbytočných prier'ahov má nárok v zmysle článku 48 ods. 2 ústavy. Nárok s'ťažovateľov uplatnený v trestnom konaní preto nepožíval ochranu podľa článku 6 Dohovoru. Vo svojom rozsudku Súd vo vzťahu k prijateľnosti uviedol, že v prípade ak sa Zmluvná strana rozhodne poskytnúť tretím osobám možnosť podať nárok na náhradu škody v rámci trestného konania, musia byť zároveň dodržané záruky článku 6 Dohovoru. Slovenský právny poriadok nepochybne takúto možnosť poskytuje. Súd poznamenal, že ak je takýto nárok riadne uplatnený, predstavuje prekážku uplatnenia rovnakého nároku pred všeobecnými súdmi a vyplývajú z neho ďalšie právne dôsledky. Aby bol takýto nárok považovaný za riadne uplatnený, musí byť z neho zrejmé voči komu smeruje, právny nárok a výška sumy. Podľa slovenskej legislatívy a praxe všeobecných súdov je takýto nárok od momentu uplatnenia súčasťou trestného konania bez ohľadu na to, či bolo vznesené obvinenie voči konkrétnej osobe, alebo nie. Súd preto nevidel žiaden dôvod na odchylenie sa od svojej predchádzajúcej judikatúry, podľa ktorej sa garancie procesnej časti článku 6 Dohovoru aplikujú na nároky poškodených v trestnom konaní v Slovenskej republike, a že v tomto ohľade požívajú záruky článku 6 od momentu, kedy boli uplatnené. Preto s'ťažnosť vyhlásil za prijateľnú. Vo vzťahu k dĺžke konania skonštatoval, že trestné konanie trvalo neprimerane dlho a článok 6 bol preto porušený.

Čo sa týka spravodlivého zadosťučinenia, Súd priznal s'ťažovateľom spoločne 5 200 EUR ako nemajetkovú ujmu a 1 000 EUR za vynaložené výdavky a náklady.